

speech competence brings the personality of a police officer to appropriate and adequate speech actions, prepares him for speech practice in natural communication conditions. The article contains a practical component, which consists in the analysis of the problem of surzhik manifestations in the professional speech of future police officers. Thus, it was highlighted that most of the interviewed cadets prefer to communicate with the help of surzhik. The article concludes that every cadet needs to pay attention to their communication and fight bilingualism, because this leads to a deterioration of the impression of police officers as qualified specialists in general. In our opinion, all this is caused, first of all, by the inexperience of the cadets, which cannot in any way correspond to the professional activity of a qualified police officer. After all, a modern policeman is a highly educated and highly moral person who must know not only the laws of Ukraine, but also be able to interpret them professionally in his professional speaking (both oral and written) activities.

Keywords: *Ukrainian language, language policy, language and speech competence, surzhik, professional training, police officer.*

УДК 343.6

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-411-418

Світлана КОРОГОД[©]

викладач

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ПІДСТАВИ ТА ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ УМИСНОГО ВБИВСТВА, ПОЄДНАНОГО ІЗ ЗГВАЛТУВАННЯМ АБО СЕКСУАЛЬНИМ НАСИЛЬСТВОМ

Здійснено дослідження підстав та принципів криміналізації умисного вбивства, поєднаного із згвалтуванням або сексуальним насильством. За основу дослідження було обрано перелік підстав та принципів криміналізації суспільно небезпечних діянь, які було запропоновано Д. Балабановою.

За результатами дослідження підстав та принципів криміналізації умисного вбивства, поєднаного із згвалтуванням або сексуальним насильством, було встановлено, що окреслене суспільно небезпечне діяння відповідає основним підставам та принципам криміналізації.

Ключові слова: *підстави, принципи, криміналізація, умисне вбивство, згвалтування, сексуальне насильство.*

Постановка проблеми. Як зазначають Ю. Антонян та А. Ткаченко, будь-яке цивілізоване суспільство суворо охороняє моральні інтереси своїх громадян, їх життя і здоров'я, гідність і недоторканність особи, суворо караючи за будь-яке посягання на них, особливо якщо страждають діти і підлітки. Будь-яке цивілізоване суспільство суворо оберігає честь і гідність жінок як символ власної честі, а ефективність цього захисту є показником його культури. Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Тому погоджуємось із думкою О. Дудорова, що у комплексі невід'ємних прав і свобод людини і громадянина, на його думку, важливе місце займає статева свобода, а всебічне забезпечення статевої недоторканості вважається виміром цивілізаційної зрілості суспільства, його здатності створити умови для гармонійного розвитку підростаючого покоління. Удосконалення кримінально-правової протидії злочинним посяганням на життя, статева свободу й статева недоторканність особи є злободенною проблемою, що потребує вироблення соціально обумовлених і науково обґрунтованих рекомендацій, адресованих як законодавцеві для усунення вад нормативної регламентації відповідальності за вказані злочини, так і правозастосувачеві з метою правильного та однакового застосування кримінального закону [2, с. 77].

© С. Корогод, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6696-6818>

svitlanakorohod20@gmail.com

Однак, незважаючи на законодавче закріплення життя і здоров'я людини найвищою соціальною цінністю в державі, не перестають моторошно дивувати суспільство умисні вбивства, поєднані із зґвалтуванням або сексуальним насильством, які не можуть не викликати резонанс у засобах масової інформації, що само собою зумовлює злободенну актуальність наукового пошуку у цьому напрямі.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Дослідження окремих питань кримінальної відповідальності за умисне вбивство поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством здійснювали такі вчені, як Ю. Антонян, О. Дудоров, К. Задоє, Н. Маковецька, А. Ткаченко, М. Самарчук, М. Стетюха, Ю. Швець, О. Шигонін тощо. Однак дослідження окреслених науковців стосувалися більшою мірою кримінально-правової характеристики умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, внаслідок чого питання підстав та принципів криміналізації залишились не розглянутими.

Мета статті полягає у дослідженні підстав та принципів криміналізації умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством.

Виклад основного матеріалу. Якщо зробити побіжний огляд позицій науковців щодо формування та виокремлення окремих груп підстав та принципів криміналізації суспільно небезпечних діянь, можемо зробити висновок, що серед них простежується відповідна схожість позицій. Проте, на нашу думку, найбільш вдалий перелік підстав та принципів криміналізації суспільно небезпечних діянь запропонувала Д. О. Балабанова. Тому дослідження підстав та принципів криміналізації умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, будемо проводити враховуючи цю наукову позицію.

Першим, на думку О. Попович, найважливішим принципом криміналізації діяння є його суспільна небезпечність, оскільки остання є історично мінливою, незалежною від волі законодавця, об'єктивною характеристикою діяння. Водночас, зауважує науковець, у науковій літературі панує позиція, що суспільна небезпечність властива злочину в цілому і визначається всіма його елементами: об'єктом, об'єктивною стороною (характером та розміром завданої шкоди, способом вчинення злочину, знаряддями і засобами вчинення злочину, часом, місцем, обстановкою вчинення), суб'єктом та суб'єктивною стороною (формою та ступенем вини, мотивом злочинної діяльності та метою, досягнення якої прагнув винний) [3, с. 210].

Однак для визначення суспільної небезпеки (небезпечності) умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, необхідно з'ясувати, яка завдається шкода цим злочином.

У положеннях Основного закону України зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1].

Тож погоджуємось із думкою Ю. Шевчука, що вбивство – найтяжчий злочин проти особи, тому таке діяння привертає увагу з боку відповідних органів влади. Суспільна небезпечність вбивств полягає в тому, що внаслідок їх вчинення людина позбавляється життя – найціннішого природного блага. Наслідки у вигляді смерті мають незворотній характер, і у зв'язку з цим шкода, заподіяна потерпілій особі, не може бути відшкодована [4, с. 170].

Підвищена суспільна небезпека (небезпечність) умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, характеризується ще й тим, що в цьому випадку наявна присутність додаткового обов'язкового об'єкта протиправного посягання – статевої свободи та статевої недоторканості особи, що підвищує суспільну небезпеку (небезпечність) досліджуваного злочину на відміну від «звичайного вбивства», передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України. Тому суспільна небезпечність (небезпека) умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, навіть не підлягає сумніву.

Щодо типовості та достатньої поширеності суспільно небезпечного діяння (умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством) В. Кудрявцев зазначає, що кримінальне право регулює форму реакції суспільства і держави на такі суспільно небезпечні вчинки індивідів, які принаймні реально можливі, тобто є проявами деяких загальних тенденцій і закономірностей, інакше кажучи – явища не випадкові. Можлива повторюваність – необхідне якість діяння, віднесеного законом до злочинів. Отже, як наголошує науковець, нижня межа, встановлювана аналізованим

принципом як вимога до кількісної визначеності криміналізованого виду діянь у тому, що ці дії повинні бути більш-менш поширеними. Але, на думку правника, цей принцип встановлює і деякий верхній кількісний ліміт для однорідних суспільно небезпечних актів поведінки, що визначає можливість їх криміналізації.

Отже, з метою з'ясування типовості та достатньої поширеності умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, звернемося до офіційної статистичної інформації Генеральної прокуратури України. Однак спочатку нагадаємо читачу, що до внесення змін до КК України Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2018 № 2227-VIII диспозицію п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України було сформульовано так: «Умисне вбивство поєднаного із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом». І тільки після внесення відповідних змін отримала сучасне формулювання: «Умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством».

Аналіз Єдиного звіту про кримінальні правопорушення Генеральної прокуратури України щодо умисних вбивств, поєднаних із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом, та умисних вбивств, поєднаних із зґвалтуванням або сексуальним насильством, у період з січня 2013 року по жовтень 2021 року дав змогу зробити такі висновки. По-перше, досліджуване кримінальне правопорушення не є випадковим суспільно небезпечним діянням, а характерне до стійкої статистики. Про що, зокрема, свідчить наявність облікованих кримінальних правопорушень, передбачених п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України у кожному з облікованих років (2013 р. – 11 кримінальних правопорушень, 2014 р. – 13 кримінальних правопорушень, 2015 р. – 8 кримінальних правопорушень, 2016 р. – 9 кримінальних правопорушень, 2017 р. – 8 кримінальних правопорушень, 2018 р. – 12 кримінальних правопорушень, 2019 р. – 7 кримінальних правопорушень, 2020 р. – 8 кримінальних правопорушень, 2021 р. (січень-жовтень) – 6 кримінальних правопорушень). Тому можемо стверджувати про наявність типовості та достатньої поширеності умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством.

Якщо розглядати таку підставу криміналізації суспільно небезпечного діяння, як динаміка, можемо зазначити, що досліджувана вище статистика Генеральної прокуратури України дозволяє говорити про маятникову тенденцію умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, як у бік зниження кількості облікованих кримінальних правопорушень так і в бік їх збільшення.

Щодо необхідності впливу кримінально-правовими заходами на випадки вчинення умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, врахування можливостей системи кримінальної юстиції та співрозмірності наслідків криміналізації можемо відмітити цілком слушне твердження. Зокрема, на думку О. Пащенко, наявність можливості боротьби з діянням кримінально-правовими засобами, утворюється двома парними категоріями: можливістю боротьби за допомогою кримінально-правових засобів і неможливістю боротьби за допомогою інших, що впливає з терміна «наявність можливості». Можливість боротьби з діянням за допомогою кримінально-правових засобів, на думку правника – це власне можливість виявлення, розслідування і доказування відповідних діянь, а не «ціна» здійснення такої можливості. Тут йдеться лише про те, зосереджує увагу автор, чи взагалі можна чи ні це зробити на сучасному рівні розвитку науки і техніки. Втрати для економіки внаслідок криміналізації варто розглядати як складову іншої обставини – «співвідношення позитивних і негативних наслідків кримінально-правової заборони». Наявність ресурсів для здійснення кримінального переслідування осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння, потребуватиме боротьба з будь-якими злочинами (проти основ національної безпеки, вбивствами, захопленнями заручників, розбійними нападами тощо). Тому підтримуємо автора, що виділення суспільством ресурсів на функціонування держави обов'язково містить і виділення ресурсів на втілення в життя положень кримінально-правових норм [5, с. 5–6].

Отже, виділяючи вагомість позиції О. Пащенко, поряд з цим наголосимо, що схожу думку поділяють П. Фріс та В. Кудрявцев, наголошуючи на тому, що під час криміналізації суспільно небезпечного діяння необхідно обов'язково враховувати

ступінь співрозмірності позитивних і негативних наслідків такої криміналізації у майбутньому.

Тож, на думку В. Кудрявцева, принцип пропорційності позитивних і негативних наслідків криміналізації ґрунтується на положенні про те, що кримінальна відповідальність під час її реалізації неминуче породжує деякі небажані соціальні наслідки, є досить тривіальним. Добре відомо і те, що ці небажані результати застосування кримінального закону є досить різноманітними. Вони виявляються і в негативному формуванні особистості підданих кримінального покарання людей, й у деформації міжособистісних (наприклад, сімейних) відносин, й у порушенні функціонування економіки та інших сферах життя. Зокрема, давно вже було зазначено, що кримінальний закон вражає не лише винного, а й ні в чому не винних членів його сім'ї, позбавляє суспільство не лише правопорушника, а й учасника громадського провадження, розриває у засудженого не лише злочинні, а й корисні, необхідні соціальні зв'язки.

Отже, можемо зробити проміжний висновок, що негативні наслідки криміналізації будуть відбуватися під час криміналізації будь-якого виду суспільно небезпечного діяння (дії або бездіяльності), в тому числі й умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством.

На цьому, зокрема, наголошує О. Попович, а саме, що криміналізація будь-якого суспільно небезпечного діяння супроводжується негативними соціальними наслідками, а тому повинна являти собою крайній захід, найсуворіший спосіб охорони тих чи інших відносин, які наявні у суспільстві [3, с. 211].

Отже, досліджуючи співрозмірність позитивних та негативних наслідків криміналізації, необхідно враховувати, що умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, є одним із найбільш суспільно небезпечних діянь, за які передбачено кримінальним законодавством покарання. Яке так чи інакше залишає непоправний слід на суспільних відносинах, потребує подальшої профілактики та попередження [11, с. 179].

Водночас, як вже зазначалося вище, підстави криміналізації умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, необхідно розглядати у комплексі з принципами.

Тож нагадаємо читачу, що за концепцією, яку запропонувала Д. Балобанова, до принципів криміналізації належать:

- відсутність прогалин закону та зайвості заборони;
- визначеність та єдність термінології;
- доцільність [6, с. 147].

Відсутність прогалини кримінального законодавства та зайвої заборони є одним із найважливіших принципів криміналізації в системі законодавчої техніки. Дотримання цього принципу допомагає задовольнити потреби суспільства щодо адекватного реагування на прояви суспільно небезпечного діяння з боку держави, формуючи при цьому правосвідомість населення [10, с. 325].

В. Кудрявцев та Г. Злобін зазначають, що застосування аналізованого принципу практично виявляється не таким простим, як це може здатися на перший погляд. Справа в тому, що аналіз системної доречності криміналізації чи декриміналізації дії передбачає досить складне і різнобічне теоретичне обґрунтування. Внаслідок єдиного законодавчого рішення, що належить до Особливої частини, у кримінальному законодавстві можуть відбутися такі зміни: виникне чи зникне основний склад злочину; утворюються або знищуються кваліфіковані чи привілейовані склади; утворюються спеціальні склади. Зі свого боку, ці результати можуть бути досягнуті шляхом зміни змісту та обсягу будь-якого з основних елементів складу: об'єкта та предмета злочину, суб'єкта, об'єктивної сторони, суб'єктивної сторони. Однак науковці наголошують, що незважаючи на всю складність оцінки системного значення будь-якої зміни Особливої частини кримінального законодавства, можна вказати на єдиний (і досить елементарний) критерій. Цей критерій полягає у позитивній відповіді на два питання. Чи змінилася внаслідок новели міра відповідальності злочинця за якесь із можливих діянь? Чи є зміна, якщо вона є, саме такою, яку передбачав отримати законодавець?

Наприклад, п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України встановлює кримінальну відповідальність за умисне вбивство із зґвалтуванням або сексуальним насильством. Окрім того, на цей час у кримінальному законодавстві України є окремі кримінально-

правові норми, які встановлюють кримінальну відповідальність за зґвалтування (ст. 152 КК України) та сексуальне насильство (ст. 153 КК України).

У ч. 5 ст. 152 КК України передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років за дії, передбачені частиною першою цієї статті (вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи, тобто зґвалтування), або третьою цієї статті (зґвалтування, вчинене групою осіб, або зґвалтування неповнолітньої особи), що спричинили тяжкі наслідки [7].

У ч. 5 ст. 153 КК України передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до п'ятнадцяти років за дії, передбачені частинами першою (вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи, тобто сексуальне насильство), другою (сексуальне насильство, вчинене повторно або особою, яка раніше вчинила будь-яке із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 152, 154, 155 цього Кодексу, або вчинення таких діянь щодо подружжя й колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, або щодо особи у зв'язку з виконанням цією особою службового, професійного або громадського обов'язку, або щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності), третьою (сексуальне насильство, вчинене групою осіб, або сексуальне насильство щодо неповнолітньої особи) або четвертою цієї статті (дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо особи, яка не досягла чотирнадцяти років, незалежно від її добровільної згоди), що спричинили тяжкі наслідки [7].

Отже, спільне між кваліфікованими видами зґвалтування та сексуального насильства те, що в них передбачено кримінальну відповідальність за спричинені цими діями тяжкі наслідки.

Ці позиції знаходить свої підтвердження Постанові Верховного Суду України від 20.06.2018 року у справі № 566/606/15-к.

Наприклад, захисник Луценко Р. О., в інтересах засудженого ОСОБА_1, порушує питання про перегляд ухвали колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 21 березня 2017 року щодо ОСОБА_1 на підставі пункту 1 частини 1 статті 445 КПК України в редакції Закону від 12 лютого 2015 року № 192-VII з підстави неоднакового застосування норми права, передбаченої законом України про кримінальну відповідальність у подібних правовідносинах, що зумовило ухвалення різних за змістом судових рішень, а саме частини 4 статті 67 КК України і просить вирок апеляційного суду та ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ скасувати, а кримінальне провадження направити на новий розгляд у суд апеляційної інстанції. Захисник стверджує, що суди апеляційної та касаційної інстанцій безпідставно визнали, як обставину, що обтяжує покарання «настання тяжких наслідків» не виключивши її, оскільки при встановленні об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого частиною 2 статті 286 КК України, було враховано, її як ознаку злочину, що впливає на його кваліфікацію. На думку заявника, касаційний суд неправильно тлумачить кримінальний закон, погоджуючись із твердженням суду апеляційної інстанції у цьому кримінальному провадженні про те, що «настання тяжких наслідків» у цьому випадку буде, як обставина, що обтяжує покарання. Крім того, захисник зазначає про те, що ні в обвинувальному акті, ні у вирокі суду першої інстанції як обставина, що обтяжує покарання – «настання тяжких наслідків» не були враховані. Як приклад правильного застосування норми права заявник наводить висновки суду касаційної інстанції в ухвалі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 липня 2013 року щодо ОСОБА_1, де з мотивувальної частини вироку виключено посилання на обтяжуючу покарання обставину «настання тяжких наслідків» з огляду на те, що кваліфікуючими ознаками злочину, передбаченого частиною 2 статті 286 КК України, є смерть потерпілого або заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, що є тяжкими наслідками, а тому врахування як обставини, що обтяжує покарання, тяжких наслідків – є неприпустимим [8].

Як висновок судом було зазначено, що згідно з пунктом 5 частини 1 статті 67 КК України під час призначення покарання обставинами, які його обтяжують,

визнаються тяжкі наслідки, вчинені злочином. Під тяжкими наслідками, завданими злочином, в наведеній статті розуміються ті суспільно небезпечні зміни в об'єкті кримінально-правової охорони, які викликані вчиненням злочину, але виходять за межі його складу. З урахуванням конкретних обставин кримінального провадження тяжкими наслідками можуть, зокрема, визнаватися смерть однієї чи декількох осіб, значна шкода здоров'ю людей, майнова шкода у великому чи особливо великому розмірах тощо. У цьому конкретному випадку внаслідок порушення правил безпеки дорожнього руху було спричинено смерть потерпілого. А тому визнання обставиною, що обтяжує покарання засудженому ОСОБА_1 – настання тяжких наслідків, що виразилися в смерті особи, є неприпустимим, оскільки зазначена обставина є кваліфікуючою ознакою кримінального правопорушення, передбаченого частиною 2 статті 286 КК України [8].

Отже, зважаючи на вищевикладені положення стосовно тяжких наслідків, можемо зазначити, що під останніми цілком справедливо можна розуміти смерть особи, однак у випадку згвалтування та сексуального насильства тяжкі наслідки передбачені у диспозиціях статей, а тому не повинні враховуватись судом як обставини, які обтяжують покарання.

Ба більше, відповідно до п. 14 постанови Пленуму Верховного Суду України (далі – ППВСУ) «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» від 04.06.2010 № 7 встановлено, якщо стаття чи частина статті Особливої частини КК України прямо передбачає спричинення відповідним діянням загибелі однієї або кількох осіб чи така загибель є проявом передбачених нею особливо тяжких або тяжких наслідків, умисне спричинення при вчиненні такого злочину смерті одному або кільком потерпілим цією статтею чи частиною статті не охоплюється. Таке спричинення потребує окремої (додаткової) кваліфікації за відповідною частиною статті 115 КК України [9].

Слушно зауважує О. Дудоров, що у розглядуваній ситуації смерть потерпілої особи не повинна розглядатись як прояв особливо тяжких наслідків згвалтування, оскільки в протилежному випадку умисне спричинення смерті потерпілій особі буде двічі інкриміноване винному. А це, на його думку, суперечило б ст. 61 Конституції України, згідно з якою ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за те саме правопорушення, а так само виробленому теорією кримінально-правової кваліфікації положенню про недопустимість подвійного інкримінування. Ба більше, продовжує автор, на користь того, що в цьому випадку не треба інкримінувати згадану кваліфікуючу ознаку, певною мірою вказує роз'яснення, наведене в п. 14 ППВСУ «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» від 04 червня 2010 року № 7. Де сказано, коли загибель однієї або кількох осіб є проявом передбачених відповідною частиною статті Особливої частини КК України тяжких або особливо тяжких наслідків, то умисне спричинення смерті цією частиною не охоплюється й потребує окремої кваліфікації за відповідною статтею КК України [2, с. 79].

Отже, відмежування умисного вбивства, поєднаного із згвалтуванням або сексуальним насильством, здійснюється, насамперед, за суб'єктивною стороною від згвалтування (ст. 152 КК України) та сексуального насильства (ст. 152 КК України), про що ми будемо говорити детальніше під час дослідження другого розділу. Більше того, за умисне вбивство поєднане із згвалтуванням передбачено законодавцем покарання у вигляді позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті [9]. Тому маємо змогу стверджувати, що п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України передбачено кримінальну відповідальність за діяння, яке є більш суспільно небезпечним порівняно з згвалтуванням (ст. 152 КК України) та сексуальним насильством (ст. 153 КК України).

Отже, зважаючи на вищевикладені положення, під час криміналізації умисного вбивства, поєднаного із згвалтуванням або сексуальним насильством, законодавець дотримався принципу відсутності прогалін кримінального законодавства та зайвої заборони.

Наступним принципом законодавчої техніки криміналізації суспільно небезпечного діяння, за поділом Д. Балабанової, є принцип визначеності та єдності термінології.

Як зазначають Г. Злобін та В. Кудрявцев, криміналізація в законі будь-якого

суспільно небезпечного діяння, щоб спричинити практичні результати, що виражають дійсну волю законодавця, повинна здійснюватися у визначених з погляду мови закону термінах – єдиних для Загальної та Особливої частин чинного кримінального законодавства. При цьому науковці акцентують на тому, що якщо характеристики криміналізованого діяння і умови настання відповідальності за нього не можуть бути виражені за допомогою звичайної для кримінального законодавства термінології і вимагають вживання нових понять, ці поняття повинні бути визначені в самому законі.

Тож на сьогодні в чинній редакції диспозиції п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України законодавець використав вже знайомі кримінальному законодавству терміни, тому принцип визначеності та єдності термінології було дотримано.

Поряд із цим криміналізація умисного вбивства, поєднаного зі зґвалтуванням та сексуальним насильством, відповідає і останньому принципу криміналізації в межах законодавчої техніки – доцільності. Адже, як вже було встановлено, умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, відмежовується від зґвалтування (ст. 152 КК України) та сексуального насильства (ст. 152 КК України) за суб'єктивними ознаками. Тому, зважаючи на підвищену суспільну небезпечність злочинного діяння, передбаченого п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України, законодавцем встановлено можливість застосування вищої міри покарання, довічне позбавлення волі.

Отже, за результатами виконаного дослідження можна зробити висновки, що криміналізація умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, відповідає основним підставам та принципам криміналізації.

В подальшому перспективним напрямом наукового дослідження є вивчення закордонного досвіду правового регулювання відповідальності за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Дудоров О. О. Умисне вбивство, поєднане зі зґвалтуванням: питання кваліфікації та вдосконалення кримінального закону. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2016. № 4 (76). С. 77–92.
3. Попович О. Принципи криміналізації: поняття, зміст та дотримання (на прикладі ст. 110-2 КК України). *Підприємство, господарство і право*. 2018. № 4. С. 209–214.
4. Шевчук Ю. І. Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, поєднане з вбивством. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2007. Вип. 15. С. 167–174.
5. Пашенко О. О. Соціальна обумовленість кримінально-правових норм : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2019. 449 с.
6. Балабанова Д. О. Загальні засади теорії криміналізації. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 47. С. 145–148.
7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
8. Матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74842734>.
9. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : Постанова від 04.06. 2010 № 7. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10#Text>.
10. Корогод С. В. Зарубіжний досвід окремих країн, щодо правового регулювання відповідальності за умисне вбивство поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 322–329.
11. Onyshchuk I. Formalization of human rights to dignified living conditions in international and national legal acts. *Philosophy, Economics And Law Review*. 2021. Vol. 1. No. 2. P. 172–182.

Надійшла до редакції 16.09.2022

References

1. Konstytutsiya Ukrayiny [Constitution of Ukraine] vid 28.06.1996. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text>. [in Ukr.].
2. Dudorov, O. O. (2016) Umysne vbyvstvo, poiednane zi zgvaltuvanniam: pytannia kvalifikatsii ta vdoskonalennia kryminalnoho zakonu [Premeditated murder combined with rape: questions of qualification and improvement of the criminal law]. *Visnyk LDUVS im. E. O. Didorenka*. № 4 (76), pp. 77–92. [in Ukr.].
3. Popovych, O. (2018) Pryntsypy kryminalizatsii: poniattia, zmist ta dotrymannia (na prykladi st. 110-2 KK Ukrainy) [Principles of criminalization: concept, content and compliance (on the example of

Article 110-2 of the Criminal Code of Ukraine)]. *Pidpryiemstvo, hospodarstvo i pravo*. № 4, pp. 209–214. [in Ukr.].

4. Shevchuk, Yu. I. (2007) Sotsialna obumovlenist kryminalnoi vidpovidalnosti za nasylnytske zadovolennia statevoi prystrasti nepryrodnym sposobom, poiednane z vbyvstvom [Social conditioning of criminal responsibility for the violent satisfaction of sexual passion in an unnatural way, combined with murder]. *Borotba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)*. Vyp. 15, pp. 167–174. [in Ukr.].

5. Pashchenko, O. O. (2019) Sotsialna obumovlenist kryminalno-pravovykh norm [Social conditioning of criminal law norms] : dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.08 / Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 449 p. [in Ukr.]. [in Ukr.].

6. Balabanova, D. O. (2009) Zahalni zasady teorii kryminalizatsii [General principles of criminalization theory]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. Vyp. 47, pp. 145–148. [in Ukr.].

7. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal codex of Ukraine] vid 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukr.].

8. Materialy Yedynoho derzhavnoho reiestru sudovykh rishen [Materials of the Unified State Register of Court Decisions]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74842734>. [in Ukr.].

9. Pro praktyku zastosuvannya sudamy kryminalnoho zakonodavstva pro povtornist, sukupnist i retsydyv zlochyniv ta yikh pravovi naslidky [On the practice of courts applying criminal legislation on repetition, aggregation and relapse of crimes and their legal consequences] : Postanova vid 04 cherv. 2010 r. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10#Text>. [in Ukr.].

10. Korohod, S. V. (2022) Zarubizhnyi dosvid okremykh krain, shchodo pravovoho rehuliuвання vidpovidalnosti za umysne vbyvstvo poiednane iz zgvaltuvanniam abo seksualnym nasylstvom [Foreign experience of individual countries regarding the legal regulation of responsibility for intentional homicide combined with rape or sexual violence]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 2 (117), pp. 322–329. [in Ukr.].

11. Onyshchuk, I. (2021) Formalization of human rights to dignified living conditions in international and national legal acts. *Philosophy, Economics and Law Review*. Vol. 1. No. 2, pp. 172–182.

ABSTRACT

Svitlana Korohod. Grounds and principles of criminalization of intentional murder combined with rape or sexual violence. In the article, the author studies the grounds and principles of criminalization of premeditated murder combined with rape or sexual violence.

A study of the grounds and principles of criminalization of premeditated murder combined with rape or sexual violence revealed that it corresponds to the basic grounds and principles of criminalization.

Thus, the increased social danger (danger) of premeditated murder combined with rape or sexual violence is also characterized by the fact that in this case there is the presence of an additional mandatory object of unlawful encroachment – sexual freedom and sexual integrity. Which increases the public danger (danger) of the investigated crime in contrast to the «ordinary murder» under Part 1 of Art. 115 of the Criminal Code of Ukraine. Therefore, the public danger (danger) of premeditated murder combined with rape or sexual violence is not even in doubt.

The analysis of the Unified Report on Criminal Offenses of the Prosecutor General's Office of Ukraine on premeditated murders combined with rape or unnatural sexual gratification and premeditated murders combined with rape or sexual violence between January 2013 and October 2021 provided an opportunity to conclude. First, the investigated criminal offense is not an accidental socially dangerous act, but is characterized by stable statistics. As evidenced, in particular, by the presence of recorded criminal offenses under paragraph 10 of Part 2 of Article. 115 of the Criminal Code of Ukraine in each of the recorded years (2013 – 11 criminal offenses, 2014 – 13 criminal offenses, 2015 – 8 criminal offenses, 2016 – 9 criminal offenses, 2017 – 8 criminal offenses, 2018 – 12 criminal offenses, 2019 – 7 criminal offenses, 2020 – 8 criminal offenses, 2021 (January-October) – 6 criminal offenses). Therefore, we can say that premeditated murder combined with rape or sexual violence is typical and sufficient.

A review of the dynamics revealed that the above study of the Prosecutor General's Office of Ukraine suggests a pendulum trend of premeditated murder combined with rape or sexual violence, both to reduce the number of reported criminal offenses and to increase them.

It was also found that the negative consequences of criminalization will occur in the criminalization of any type of socially dangerous act (act or omission), including premeditated murder combined with rape or sexual violence.

A study of the proportionality of the positive and negative consequences of criminalization has shown that premeditated murder combined with rape or sexual violence is one of the most socially dangerous acts punishable by criminal law. Which in one way or another leaves an irreparable mark on public relations, and needs further prevention and prevention.

Keywords: *grounds, principles, criminalization, premeditated murder, rape, sexual violence.*